

Bodite kakor severni labodje,
jesen jih vzame, spomlad da nazaj;
tako globok mir gozdnih jezerc tod je
kot skale trden, zvest naš zavičaj.

Letite skozi zrak, v sijajnem tropi,
vršite dela, osrečite vse,
ko pa tu zimo vidite v pokopi
rotim vas, prosim vas, vrnite se.

Brezbesednost.

K. D. Baljmont. — Iz ruščine preložil dr. Ivan Prijatelj.

Je v ruski prirodi utrujena nežnost,
utihla boleost in pogoltnjeno žalje,
zamolklost gorjá je, tihota, brezbrežnost,
nebo tak hladno in tak bežne so dalje.

Ob zori greš v polje, čez nizko pobočje,
nad reko ko dim je megla razprostrta,
gozd temni molči in ne gane se ločje,
in duša je žalostna in je potrta.

A vstopi zvečer ko v valove hladeče,
potopi v globino se vaškega vrta —
drevesa so mračno in čudno molčeča
in duša je žalostna in je potrta.

Ko da zaželjeno je duša prosila,
pa so razžalili jo kruto brez vzroka,
in duša utihnila je, odpustila,
a nehote joka in joka in joka.

Dr. Ivo Šorli:

Mirakel.

(Spomini.)

Počasi smo se sestajali, resno, brez hrupa in glasnega pozdravljanja. Zakaj na vseh je ležala zavest, da nas čakajo težka zalezovanja in preganjanja, da bomo imeli odslej trdega posla z nasprotnikom, kateri ima sto rok in sto nog kakor strašna morska pošast, po kateri ima ime; sto rok in sto nog, katere bodo prežale na nas dan in noč, izza hišnih voglov, izza vežnih vrat, izza temnih ulic . . . Konec je milih popevk blede luni, svetlim zvezdicam in njih sestricam za svetoantonskimi okenci; konec bodrenju zaspanih Filistejcev, a predvsem konec šegavemu poigravanju z njih bedječimi čuvaji. Edina sreča, da se je bila iztegnila ena teh zmajevih glav prav do nas in nam blagohotno šepnila na uho, da nam je pošast napovedala neizprosen boj. „Un uomo avvisato — mezzo salvato!“ je rekla glava. „Če vem, da me loviš, me najbrže ne dobiš!“ je prevedel podkralj Jaburek.

Gubernator ban Jelačić je bil hišni gazda in je sprejemal. Prišel je bil Pandolf, naš vrhovni poglavar, Cesarost, prišlo še osmero drugih članov, vsi gubernatorji, manjkal je samo še dični naš podkralj in nadgubernator Jaburek.

„Sedite, Cesarost, Presvitli in Velemožni!“ je povabil gazda Jelačić in je porinil edini stol proti Cesarosti.

„Za vse premalo, za enega preveč!“ je odgovorila Cesarost in je sedla na tla, v krogu po sobi drug ob drugem mi. Komaj smo se videli ob brleči petrolejki na mizici v kotu.

„Krivica se nam godi!“ je vzdihnil nežni Hasan-aga.

Še žal jim bo!“ je prikimala z grobnim glasom Cesarost. „A da je narod čvrst in čil, vstal bi kakor en mož, šel bi pred nasilnikov grad in bi zahteval našo izročitev. To se pravi: zahteval bi za nas, svoje poglavarje in probuditelje, vse naše stare in prestare svobodščine. Toda narod je bedast in top, narod bo spal in smrčal in bo zatiralcem še hvaležen, češ: zdaj bo mir!“

„Requiescat!“ se je z bridko ironijo zahehetal strupeni Ferenc Tahi.

„In večna luč . . . à prapos, kar se luči tiče: ali nimaš nič več petroleja, Jelačić, Presvetli, — glej luč ugaša!“ se je spomnil Mehmed-beg.

„Tem bolje, bojevali se bomo v senci!“ je povzela Cesarost. „A bojevali se bomo ljuto in do zadnje kaplje tega ali onega! Toda vi vsi veste, velemožni gubernatorji in ti presvitli ban, da le sloga jači, a nesloga tlači. In zato si ne morem kaj, da bi ne poskusil, kako bi preprečil vsako nesporazumljenje med to hrabro četo samo. Zato račim ukazati: Ti, Kara Mustafa, odstopiš še danes svojo prelestno huris pri „Petelinčku“ Mehmed-begu, ti Mehmed-beg svojo pri „Zajcu“ meni, — že delj časa počiva na njej moje milostno oko, — a ti Hasan-aga, ki te nadomesti Mehmed-beg, ti pojdi in si poišči! Toda tudi mejaških sporov ne sme biti več. In zato, Kara Mustafa in Selim-beg, ustanavljam med vajinima provincijama, to je grgarsko in trnovsko, novo svetogorsko provincijo, ki jo s tem podeljujem Frankopan v povečanje njegove solkanske. Gre pa ta nova provincija ob vsi svetogorski cesti po dva metra na obeh straneh široko od Solkana do same Svete gore.“

„Smem torej pobirati desetino od hadžij?“ je malomarno vprašal mogočni Frankopan.

„Petdesetino!“ je milostno dovolila Cesarost. „Toda ne moti me z osebnimi stvarmi! To so bili med vami glavni spori, ki morajo zdaj popolnoma prenehati! Razumeli?“

Polglasno pritrdjevanje v zboru.

„Presvetli gazda naj nabaše in prižge pipo, da pojde okrog v znak miru in sprave!“ je predlagal Hasan-aga.

„Stori, kakor je rekel Velemožni!“ je ukazala Cesarost.

In se je zgodilo. Svečano je krožila pipa.

„Kako prijetno pihljajo vetrovi čez prerijo in kako globoko šume drevesa!“ je ekstatično občutil Hasan-aga.

„In ogenj plapola . . .“ je hotel Selim-beg.

„Ogenj ne plapola!“ je razsodila Cesarost. „A bi moral! Zapali, Presvetli!“

Ban se je za hip, a le za hip ozrl, kakor da pomišlja in celo koleba. Potem je vstal, je vzel velik kos kositarja izpred peči in ga je položil na sredo sobe. Cesarost se je počasi dvignila, je zgrabila s svojimi silnimi rokami staro stolicu in ji je z enim samim pritiskom polomila rebra in kosti. Še košček papirja, čezenj najdrobnejše prečke, in čez hip je veselo zaplapolal plamenček.

„Selim-beg, bodi gasilec! Za vsak slučaj!“ je menila Cesarost.

„In bil je gasilec!“ se je s prekrižanima rokama priklonil Selim-beg, je postavil velik vrč vode poleg sebe in je zopet sedel.

„Da grem in ustrelim medveda?“ je vprašal Kara Mustafa.

„Človek ne živi samo od medvedov!“ je odkimala Cesarost.

„Velike stvari se dogajajo!“ je menil po dolgem molku Selim-beg.

„To je šele začetek!“ je razodela Cesarost.

Čez dolgo časa zopet Frankopan:

„Narod bez budućnosti jest narod bez škola. Ne?“

„Pojasni mu, Kara Mustafa!“ je ukazala Cesarost.

„To je samo navidezno!“ je izvršil povelje Selim-beg.

„Hvala ti!“ se je priklonil Frankopan.

Plamen je naglo požiral trhle, borne drobce. Samo ena noga se je trdovratno ustavljala.

„Poglej, Cesarost — noče!“ je pokazal Zrinjski.

„Značaj!“

„Rešimo ga! Značajev domovina potrebuje!“

Cesarost je pomislila. Potem je vzdignila desnico proti ognju z iztegnjenim palcem navzdol.

„Pollice verso! Značaj je rešen! Hvala v imenu domovine!“ je vzkliknil Selim-beg, potegnil ogorek iz ognja in ga pomočil v vrč.

„Ne moti z banalnostmi!“ je pokarala Cesarost. „In s tem zaključujem sejo!“ je pristavila in vstala.

Ves zbor se je dvignil. Selim-beg je naglo prekladal ogorek iz roke v roko.

„Poglej Cesarost, kdo bi bil vrednejši? Nosi!“ je rekel in se je globoko priklonil.

Cesarost je prijela in se je spekla. Ali mirno je rekla:

„Višega duhova potrebujem, zakaj jaz sem samo vojščak. Bodi ti, Selim-beg! Vzemi in nosi!“

„In bil je Viši!“ se je priklonil Selim-beg. Takoj na to pa je izustil besedo ali glas, ki ni bil primeren. A opomogel si je in je rekel:

„Kako bi jaz sam toliko breme, Cesarost? Imenuj mi levita! Poglej — Hasan-ago!“

„Bodi Hasan-aga!“ je prikimala Cesarost.

Levit je prijel, vrgel naglo v vrč, se je globoko priklonil in je potem šele vzel zopet ven. Bilo je zdaj po kopeli nemo in pohlevno.

Še toliko smo počakali, da je gasilec opravil in potem smo odšli.

Doli smo srečali Jaburka, podkralja. Bil je namenjen k nam. „Vitezi cenjeni, kam ste namenjeni?“ je vprašal.

„Poglej, — velike stvari se dogajajo!“ je rekla Cesarost in je pokazala reč.

„Ker verjamem, ne vprašujem!“ se je priklonil podkralj. In v trenutnem razsvetljenju je vzkliknil:

„Mirakel je! Čudež!“

„Mirakel!“ je pritrdila Cesarost. „In mi njegovi vitezi! Poglej tudi višjega duhovna, poglej mu levita!“

„Velike stvari! Toda moj stari mi ga je danes pricitral dvajset litrov. Pojdimo nadenj!“ je rekel podkralj.

„Prelepe stvari si povedal v nelepi obliki!“ je karala Cesarost.

„Oprosti, — nisem bil deležen razsvetljenja!“

„Nisi bil. In večna škoda za to! Nikdar ne boš, kar smo mi, ki smo videli in čutili!“

„In kje je tlel sveti ogenj?“

„Sredi sobe bana, gazde. Nosilo je skozi leta telo njegovo. Zdaj je prah in pepel, kar je bilo minljivega, — to pa je ostalo in bo živelo! V viteškem boju za svobodo! Samo je prišlo nad nas in mi sami smo sami nastali!“

„Vznikli ste takorekoč!“ je z veliko grozo v glasu spoznal Jaburek, podkralj.

„Vznikli! In tudi tebe je čakalo. Pa si se zakasnil kakor petero bedastih devic!“

„Nisem devica!“ je rekel podkralj.

„Dovolj je drugo! Šlo je mimo tebe. In vendar te mi je žal!“

Dospeli smo in vstopili. Na mizi se je zasvetilo v visokih posodah, ko je bila prižgana luč.

„Storite, da bom kakor vi!“ je prosil Jaburek, podkralj, ko smo posedli.

„Kako? Ali je od nas? Povej ti, Višji, kaj pravi pismo in ustno sporočilo!“ je ukazala Cesarost.

„»So vznikli in so udarjeni!« pravi pismo,“ je razodeval Višji v besedah, ki jih je jemal od zgoraj. „Poklekni, Prejasni!“

Jaburek, podkralj, je pokleknil in trdo mu je priletelo na rame.

„Vstani! Drugega reda si, udarjen, a nam v vsem enak. Ne bo te ločil Filistejec od največjega izmed nas. Poglavarju pa čast najvišja!“

„Čast in hvála celó!“ se je priklonil podkralj.

Naglo so se praznile svetle posode. Na dveh kozarcih med njimi je počival Mirakel. Tiho in redko je šel pogovor sem in tja.

Ko so dogorele velike svetilke in so bila brez duše njih telesa, je dejala Cesarost:

„Vstali bi in šli v deželo Filistejcev!“

Molče so se dvignili vitezi in so šli za njim. Levit je stopal pred poglavarjem in je nosil. Tik za njim, ob strani Cesarosti, je korakal Višji.

Tuintam je stopil iz sence mož iz krdela protivnikov, da se je zabliskala čelada na glavi njegovi. Obstal je, sumljivo je pogledoval in je od daleč sledil.

„Sami so krivi!“ je opomnil Selim-beg.

„Sami so hoteli!“ je mračno pritrdila Cesarost. „In glejte, z molkom jih bomo! Postali bodo kakor kožuhi o kresu in kakor luč pri belem dnevu. In pride dan, ko bodo to spoznali mogočniki tega sveta in jih bodo poslali počivat.“

Na oglu ulice, ki so jo Filistejci Nunsko imenovali, je stal gospod Toni. V srcu je držal z nami in kjer nas je zaslišal, je prišel k nam. No, velike časti, ki smo jih bili deležni, niso dopuščale, da bi se pajdašili.

Tudi danes smo hoteli mimo njega.

„Kakega zlodja pa zdaj zopet kuhate? Kaj ste se zapisali med trapiste?“ se je oglasil za nami.

Resno se je ustavila Cesarost in je rekla:

„Vi, gospod Toni, nas imenujete trapiste; zakaj trapast se vam vidi naš svečani in zaobljubljeni molk. Vedite pa, da bo prej polu-mesec pod vašim vratom polna luna ali ščip, nego boste zopet čuli glasno ali celo preglasno besedo od nas! Zakaj velike stvari so se dogodile! Šli smo vase, tam smo postali, pomislili in prišli po drugi strani zopet ven. Da, prišli prerojeni, prenovljeni, takorekoč novi ljudje. (Poglarjev silni glas je naraščal in naraščal.) O, nikdar več ne sproži vaših urnih krač naš prijazni nočni pozdrav iz daljin, in gluho bo odslej donel po mrtvih ulicah vaših samotnih korakov votli odmev. Zakaj glejte, potrgali smo strune svojih harf in nje same smo obesili na veje vrb-žalujk. Žal nam je vas, ki ste tolikrat iskali skrivnih izvirov naših milih zvokov, kakor išče žejen jelen hladne vodice. Toda zgodilo se je zadnjič, da ste z nespoštljivim

žvižgom zbudili našo cesarsko nevoljo in nezaupljivost teh častitih vitezov, in da smo tudi vas črtali iz knjige našega takorekoč ponočnega življenja. Vaša družba bodo odslej razbojniki in nečistniki na svojih temnih poteh! Zakaj izkazalo se je, da . . .“

V čudne kraje nas je poslal tu gospod Toni, v tako čudne, da se je čutil poklicanega Višji stopiti naprej in izpregovoriti:

„Gospod Toni, ni dvoma, da poznate prelepo Prešernovo: „Zvedla deklica si zala, kako znam pokoren bit.“ Te pesmi ste se gotovo večkrat spomnili, kadar ste nam veleli, da naj bomo tiho, naj gremo z vami na policijo, ali ste nam dali drugo povelje. Da, zgodilo se je celo, da smo, recimo, šli kar sami od sebe, ako ste tako želeli in da nas niti spremiti ni bilo treba. No, dejal bi, da niti želeli niste: rekli ste bolj radi lepšega in že smo bili tam, smatrajoč že vaše misli za povelje. Zakaj vi ste takorekoč poglavar ponočnih cest, in dolžnost državljana je, da vas prehitijo z ubogljivostjo. Ali, gospod Toni, kar ste nam doslej neposredno ali posredno naložili, je bilo več ali manj lahko izvršljivo. S to besedo pa, katero ste pravkar razustili, ste nas spravili v največjo zadrego. Kraj, kamor nas pošiljate je takorekoč bistven del njegovega lastnika. In kakor nimamo pravice, da bi se obotavljali radi njegovega slabega glasu, na katerem je pri vseh poštenih ljudeh, si ipak ne moremo kaj, da bi vas ne prosili informacije, kje naj ga iščemo; oziroma, kje ga najdemo. Povejte nam, gospod Toni, še to, in zopet boste zvedeli, kako znamo pokorni biti!“

„Zlodej vas vzemi vse skupaj!“ je menil gospod Toni in je naglo izginil v sosedno ulico.

„To je kaj drugega!“ je vzkliknila Cesarost za njim. „To novo povelje zadene takorekoč više omenjenega lastnika samega, in je zdaj njegova stvar, ali ga izvrši ali ne. Mi se vsekakor ne bomo ustavljali, — toliko nas poznate, gospod Toni. In zdaj hodimo!“ je velel nam.

Od daleč so se zdajci zasvetile elektrizirane besede „Kavarna Central“.

Molče smo odkorakali v svoj kot in posedli. Natakarkar je poznal naše navaže in je prinesel. Filistejci so se ozirali od časa do časa sem in so kakor njih čuvarji našemu svečanemu molku očitvidno podtikali nečedne namene. Mirakel je ležal zopet na dveh čašah med nami.

Gospod Nande ni vzdržal več. Vstal je in je prišel bliže. Gospod Nande je bil Filistejec, a nam iz srca naklonjen. Celo

prestopil bi bil, in mnogo so ga stali poskusi. Toda mi smo rabili tudi prijateljev med neprijatelji.

„Kaj pomeni tisto poleno?“ je vprašal.

Zbor se je zdrznil. Cesarost je planila. Toda Višji je rekel:

„Odpusti mu, saj ne ve, kaj dela!“

In gospodu Nandetu:

„Ni poleno, — Mirakel je!“

„In vi drugi?“

„Mi Njegovi vitezi. Kakor od vekomaj, zdaj in na vekomaj.“

„Saj ni res! Doslej ste bili gubernatorji. Ne?“

„Od časti do časti se povzpenjamo!“ ga je poučil ljudomili levit.

Gospod Nande je prisedel, je pomignil natararju, je napravil visoko nad mizo krog po zraku in je rekel samo besedico: „Biser!“.

In nato poglavarju:

„Zdaj bi se pa ipak našlo kako mesto tudi zame?“

Cesarost je pogledala Višjega in je velela:

„Govori!“

„So vznikli in so udarjeni. Toda oproda bi še prišel prav! Če meniš, Cesarost, — oprodstvo bi mu vrgli?“

„Ali boli?“ je vprašala Cesarost.

„Boli!“ je pritrdil Višji. „Ti, Cesarost, štirikrat, podkralj in jaz po trikrat, vsi vitezi vsak po dvakrat. Jaz posebej še tri špiritualne in enega takega levit.“

„To jih bo . . . to jih bo štirideset,“ je izračunala Cesarost. „Frankopan, bodi medicinal in povej, ali prenese?“

„Če ne prenese, ni!“ je menil novi medicinal.

Cesarost je pokimala in je razsodila:

„Gospod Nande! Viteški red je sklenil z vsemi glasovi, da ti vrže oprodstvo. Ali jih boš prenesel štirideset.“

„Česa?“

„Ne razume!“ je pomilovalno vzdihnil levit.

„Česa?“ je strogo rekla Cesarost. „Menda ne tepk! Štirideset viteških udarcev če preneseš, te vprašam!“

„In kam jih dobim?“ se je zanimal gospod Nande.

„Višji, povej!“ je ukazala Cesarost.

„Na desno ramo seveda. Samo glede mojega zadnjega, kreatoričnega, si pridržujem,“ je izjavil Višji.

„In ali bom potem res tako, da . . .?“ je še hotel vedeti gospod Nande.

„Oproda boš! Pravi! Naše orožje boš nosil, konje nam boš krmil in napajal, stremene boš držal; opravljal boš vse pomožne viteške posle, a vedno boš z nami!“ je obetala Cesarost.

Gospod Nande je bil zadovoljen. Natakar je donesel pijače v ledu.

„Nesi gor!“ je ukazala Cesarost. „Tu bi se Filistejci čudili in morda celo zgražali. Gori te bomo, gospod Nande!“

„In kako ime dobim?“ je vznječeno vprašal gospod Nande.

„Oproda Sančo boš!“ je odločila Cesarost. In odšli smo po stopnicah.

Ko se je „biser“ zasvetil v čašah in so se vitezi pokrepili, je gospod Nande pokleknil in je vdano prenašal.

Bližal se je kreatorični. Levit je fanatično zavihtel in izpustil, da je gospod Nande čudno zajavkal. Nadaljna dva Višjega je čakal takorekoč z rameni že na tleh. Ni se motil.

„In zdaj, sinko moj, si prestal!“ je vskliknil Višji. „Vstani, gospod Nande, zadnjikrat Nande; zakaj zdajle, v tem hipu, ko pade moj zadnji, kreatorični boš . . . si oproda Sančo!“

Gospod Nande je vstal.

Dolgo ga je gledal Višji, kako da govori navzgor. Potem je polagoma obrnil gospoda Nandeta, mu je položil roke na hrbet, ga je pritisnil, da se je gorenji del gospoda Nandeta oddaljil, srednji približal, in z odločno visoko kretnjo je pritisnil kreatoričnega.

Gospod Nande je skoro zatulil in se je prijel z obema rokama tja. Višji pa ga je porinil proti poglavarju in je rekel: „Evo ti oprode Sanče, Cesarost!“

